

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ द्वितीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः ॥

उद्धन्यमानमस्या अमेध्यम्। अप पाप्मानं यजमानस्य हन्तु।
शिवा नः सन्तु प्रदिशश्चतस्रः। शं नो माता पृथिवी लोकसाता।
शं नो देवीरभिष्टये। आपो भवन्तु पीतये। शं योरभि स्रवन्तु
नः। वैश्वानरस्य रूपम्। पृथिव्यां परिस्रसा। स्योनमा विशन्तु
नः॥१॥

यदिदं दिवो यददः पृथिव्याः। सञ्जज्ञाने रोदसी सम्बभूवतुः।
ऊषान्कृष्णमवतु कृष्णमूषाः। इहोभयोर्यज्ञियमार्गमिष्टाः।
ऊतीः कुर्वाणो यत्पृथिवीमचरः। गुहाकारमाखुरूपं प्रतीत्य।
तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जं
पृथिव्या रसमाभरन्तः। शतं जीवेम शरदः पुरूचीः॥२॥

वम्रीभिरनुवित्तं गुहासु। श्रोत्रं त उर्व्यबधिरा भवामः।
प्रजापतिसृष्टानां प्रजानाम्। क्षुधोऽपहत्यै सुवितं नो अस्तु।
उप प्रभिन्नमिषमूर्जं प्रजाभ्यः। सूदं गृहेभ्यो रसमाभरामि।

यस्य रूपं बिभ्रदिमामविन्दत्। गुहा प्रविष्टा५ सरिरस्य
 मध्ये। तस्येदं विहतमाभरन्तः। अछम्बद्वारमस्यां विधेम॥३॥
 यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये। उर्वीमपश्यज्जगतः प्रतिष्ठाम्।
 तत्पुष्करस्यायतनाद्धि जातम्। पूर्णं पृथिव्याः प्रथन५ हरामि।
 याभिरदृ५हज्जगतः प्रतिष्ठाम्। उर्वीमिमां विश्वजनस्य भर्त्रीम्।
 ता नः शिवाः शर्कराः सन्तु सर्वाः। अग्ने रेतश्चन्द्र५ हिरण्यम्।
 अद्ध्यः सम्भूतममृतं प्रजासु। तत्सम्भरन्नुत्तरतो निधाय॥४॥
 अतिप्रयच्छुं दुरितिं तरेयम्। अश्वो रूपं कृत्वा यदश्वत्थे-
 ऽतिष्ठः। संवत्सरं देवेभ्यो निलायं। तत्ते न्यक्तमिह सम्भरन्तः।
 शतं जीवेम शरदः सर्वाः। ऊर्जः पृथिव्या अध्युत्थितोऽसि।
 वनस्पते शतवल्शो विरोह। त्वया वयमिषमूर्जं मदन्तः।
 रायस्पोषेण समिषा मदेम। गायत्रिया ह्रियमाणस्य यत्ते॥५॥
 पूर्णमपतत्तृतीयस्यै दिवोऽधि। सोऽयं पूर्णः सोमपर्णाद्धि
 जातः। ततो हरामि सोमपीथस्यावरुद्धौ। देवानां ब्रह्मवादं
 वदतां यत्। उपाशृणोः सुश्रवा वै श्रुतोऽसि। ततो मामाविशतु
 ब्रह्मवर्चसम्। तत्सम्भर५स्तदवरुन्धीय साक्षात्। यया ते
 सृष्टस्याग्नेः। हेतिमशमयत्प्रजापतिः। तामिमामप्रदाहाय॥६॥

शमी९ शान्त्यै हराम्यहम्। यत्ते सृष्टस्य यतः। विकङ्कतं
भा आर्च्छञ्जातवेदः। तया भासा सम्मितः। उरुं नो
लो॒कमनु प्रभा॑हि। यत्ते तान्तस्य हृदयमाच्छिन्दञ्जातवेदः।
म॒रुतोऽद्भिस्तमयित्वा। एतत्ते तदशनेः सम्भरामि। सात्मा
अग्ने सहृदयो भवेह। चित्रियादश्वत्थात्सम्भृता बृहत्यः॥७॥

शरीरमभि सङ्स्कृताः स्थ। प्रजापतिना यज्ञमुखेन
सम्मिताः। तिस्रस्त्रिवृद्धिर्मिथुनाः प्रजात्यै। अश्वत्थाद्धव्य-
वाहाद्धि जाताम्। अग्नेस्तनूं यज्ञिया९ सम्भरामि।
शान्तयोनि९ शमीगर्भम्। अग्नये प्रजनयितवै। यो अश्वत्थः
शमीगर्भः। आ॒रु॒रोह॒ त्वे सचा॑। तं ते हरामि ब्रह्मणा॥८॥

यज्ञियैः के॒तुभिः॑ सह। यं त्वा॑ समभरञ्जातवेदः। यथा॒शरी॑रं
भूतेषु न्यक्तम्। स सम्भृतः सीद शिवः प्रजाभ्यः। उरुं नो
लो॒कमनु॑नेषि वि॒द्वान्। प्रवे॒धसे॑ क॒वये॑ मे॒ध्याय॑। वचो॑ व॒न्दारु॑
वृष॒भाय॑ वृ॒ष्णे। यतो॑ भ॒यम॑भयं तन्नो॑ अस्तु। अव॑ दे॒वान् यजे॑
हे॒ड्यान्। स॒मिधा॑ऽग्निं दु॒वस्य॑त॥९॥

घृतैर्बोधयतातिथिम्। आऽस्मिन् हव्या जुहोतन। उप
त्वाऽग्ने हविष्मतीः। घृताचीर्यन्तु हर्यता। जुषस्व समिधो

मम॑ । तं त्वा॑ स॒मिद्धि॑रङ्गिरः । घृ॒तेन॑ वर्धयामसि । बृ॒हच्छो॑चा
यवि॑ष्ठ । स॒मिध्य॑मानः प्रथ॒मो नु॑ धर्मः । सम॒क्तुभि॑रज्यते
वि॒श्ववारः॑ ॥ १० ॥

शो॒चिष्के॑शो घृ॒तनि॑र्णिक्पाव॒कः । सु॒य॒ज्ञो अ॒ग्निर्य॑जथाय दे॒वान् ।
घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑नि॒रग्निः॑ । घृ॒तैः समि॑द्धो घृ॒तम॒स्यान्न॑म् ।
घृ॒तप्रुष॑स्त्वा स॒रितो॑ वहन्ति । घृ॒तं पिब॑न्त्सुयजा॑ यक्षि दे॒वान् ।
आ॒यु॒र्दा अ॒ग्ने ह॒विषो॑ जुषा॒णः । घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि । घृ॒तं
पी॒त्वा मधु॑ चारु॒ गव्य॑म् । पि॒तेव॑ पु॒त्रम॒भिर॑क्षतादिमम् ॥ ११ ॥

त्वा॒म॒ग्ने समि॑धानं यवि॑ष्ठ । दे॒वा दू॒तं च॑क्रिरे हव्य॒वाह॑म् ।
उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तम् । त्वे॒षं चक्षु॑र्दधिरे चोद॒यन्व॑ति ।
त्वा॒म॒ग्ने प्र॒दिव॑ आहु॒तं घृ॒तेन॑ । सु॒म्नाय॑वः सुष॒मिधा॒ समी॑धिरे ।
स वा॑वृ॒धान ओष॑धीभि॒रुक्षि॑तः । उ॒रु ज्रया॑सि॒ पार्थि॑वा
वि॒तिष्ठ॑से । घृ॒तप्र॑तीकं व ऋ॒तस्य॑ धू॒रुष॑दम् । अ॒ग्निं मि॒त्रं न
स॑मि॒धान ऋ॑ञ्जते ॥ १२ ॥

इ॒न्धा॒नो अ॒क्रो वि॒दथे॑षु दी॒द्यत् । शु॒क्रव॑र्णा॒मुदु॑ नो य॒सते॑
धि॒यम् । प्र॒जा अ॒ग्ने संवा॑सय । आशा॑श्च प॒शुभिः॑ स॒ह ।
रा॒ष्ट्राण्य॑स्मा॒ आधे॑हि । या॒न्यास॑न्त्सवि॒तुः स॒वे । म॒ही वि॒श्वती॑

सदने ऋतस्य। अर्वाची एतं धरुणे रयीणाम्। अन्तर्वत्नी
जन्यं जातवेदसम्। अध्वराणां जनयथः पुरोगाम्॥१३॥

आरोहतं दशतुं शक्ररीर्मम। ऋतेनाग्न आयुषा वर्चसा सह।
ज्योग्जीवन्त उत्तरामुत्तरां समांम्। दर्शमहं पूर्णमासं यज्ञं
यथा यजै। ऋत्विगवती स्थो अग्निरेतसौ। गर्भं दधाथां ते
वांमहं ददे। तत्सत्यं यद्वीरं बिभृथः। वीरं जनयिष्यथः। ते
मत्प्रातः प्रजनिष्येथे। ते मा प्रजाते प्रजनयिष्यथः॥१४॥

प्रजयां पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेनं सुवर्गे लोके। अनृतात्सत्यमुपैमि।
मानुषाद्वैव्यमुपैमि। दैवीं वाचं यच्छामि। शल्कैरग्निमिन्धानः।
उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयोर्लोकयोर् ऋध्वा। अतिं मृत्युं
तराम्यहम्। जातवेदो भुवनस्य रेतः। इह सिञ्च तपसो
यज्ञनिष्यते॥१५॥

अग्निमंश्चत्थादधि हव्यवाहम्। शमीगर्भाञ्जनयन् यो मयोभूः।
अयं ते योनिर्ऋत्विग्यः। यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्न
आरोह। अथा नो वर्धया रयिम्। अपेत वीत वि च सर्पतातः।
येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमोऽवसानं
पृथिव्याः। अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै॥१६॥

अ॒ग्नेर्भस्मा॑स्य॒ग्नेः पुरी॑षमसि। सं॒ज्ञान॑मसि काम॒धरण॑म्। मयि॑
ते काम॒धरणं॑ भूयात्। सं॒वः सृ॒जामि॑ हृद॒यानि॑। स॒सृष्टं॑
मनो॑ अस्तु वः। स॒सृष्टः प्रा॒णो अस्तु॑ वः। सं या वः
प्रि॒यास्त॒नुवः॑। सं प्रि॒या हृद॒यानि॑ वः। आ॒त्मा वो॑ अस्तु
सम्प्रि॒यः। सम्प्रि॒यास्त॒नुवो॑ मम॑॥१७॥

कल्पे॑तां द्यावा॑पृथि॒वी। कल्प॑न्ता॒माप॑ ओष॑धीः।
कल्प॑न्ताम॒ग्नयः॑ पृथ॑क्। मम॑ ज्यैष्ठ्या॑य॒ सव्र॑ताः। येऽग्नयः॑
सम॑नसः। अ॒न्तरा॑ द्यावा॑पृथि॒वी। वास॑न्तिकावृ॒तू अ॒भि
कल्प॑मानाः। इन्द्र॑मिव दे॒वा अ॒भि सं वि॑शन्तु। दि॒वस्त्वा॑
वीर्ये॑ण। पृथि॒व्यै म॑हिम्ना॥१८॥

अ॒न्तरि॑क्षस्य॒ पोषे॑ण। स॒र्वप॑शुमाद॑धे। अजी॑जनन्न॒मृतं॑
मर्त्या॑सः। अ॒स्त्रेमा॑णं त॒रणिं॑ वी॒डुज॑म्भम्। दश॑ स्वसा॑रो
अ॒श्रुवः॑ समी॒चीः। पुमा॑सं जा॒तम॑भि स॒र॑भन्ताम्।
प्र॒जाप॑तेस्त्वा प्रा॒णेना॑भि प्राणि॑मि। पू॒ष्णः पोषे॑ण॒ मह्य॑म्।
दी॒र्घायु॑त्वाय॑ श॒तशार॑दाय। श॒त॑ श॒रद्भ्य॑ आयु॑षे वर्च॑से॥१९॥
जी॒वात्वै॑ पुण्या॑य। अ॒हं त्वद॑स्मि॒ मद॑सि॒ त्वमे॑तत्। ममा॑सि॒
योनि॑स्तव॒ योनि॑रस्मि। ममै॒व सन्व॑हं ह॒व्यान्य॑ग्ने। पु॒त्रः पि॒त्रे

लो॒क॒कृ॒ज्जा॒तवे॒दः। प्रा॒णे त्वा॒ऽमृ॒त॒माद॑धामि। अ॒न्नाद॑म॒न्नाद्या॑य।
गो॒सारं॑ गु॒त्यै। सु॒गा॒र॒ह॒प॒त्यो वि॒दह॑न्नरा॒तीः। उ॒ष॒सः श्रेय॑सीः
श्रेय॑सी॒र्दध॑त्॥ २०॥

अ॒ग्ने स॒प॒त्ना॑ꣳ अ॒प॒ बाध॑मानः। रा॒य॒स्पोष॑मिष॒मूर्ज॑म॒स्मासु॑
धेहि। इ॒मा उ॒ मामु॑प॒तिष्ठ॑न्तु रा॒यः। आ॒भिः प्र॒जाभि॑रि॒ह
सं॒व॒से॒य। इ॒हो इ॒डां तिष्ठ॑तु वि॒श्वरू॑पी। म॒ध्ये व॒सोर्दी॑दिहि
जा॒तवे॒दः। ओज॑से॒ बला॑य॒ त्वोद्य॑च्छे। वृष॑णे शुष्मा॒यायु॑षे
वर्च॑से। स॒प॒त्न॒तूर॑सि वृ॒त्र॒तूः। यस्ते॑ दे॒वेषु॑ म॒हि॒मा सु॑व॒र्गः॥ २१॥

यस्त॑ आ॒त्मा प॒शुषु॑ प्रवि॑ष्टः। पु॒ष्टि॒र्या ते॑ म॒नुष्ये॑षु पप्र॒थे।
तया॑ नो अ॒ग्ने जु॒षमा॑ण॒ एहि॑। दि॒वः पृ॒थि॒व्याः पर्य॑न्त॒रि॒क्षात्।
वा॒तात्प॒शुभ्यो॑ अ॒ध्योष॑धी॒भ्यः। यत्र॑ यत्र जा॒तवे॒दः स॒म्ब॒भूथ॑।
ततो॑ नो अ॒ग्ने जु॒षमा॑ण॒ एहि॑। प्रा॒चीम॑नु॒ प्र॒दिशं॑ प्रेहि
वि॒द्वान्। अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो अ॑ग्नि॒र्भवे॑ह। वि॒श्वा आ॒शा दी॒द्यानो॑ वि
भा॑हि॥ २२॥

ऊ॒र्जं नो॑ धेहि द्वि॒पदे॑ चतु॑ष्पदे। अ॒न्व॒ग्निरू॒षसा॑म॒ग्रम॑ख्यत्।
अ॒न्वहा॑नि प्रथ॒मो जा॒तवे॑दाः। अनु॑ सूर्य॑स्य पु॒रु॒त्रा च॑
र॒श्मीन्। अनु॑ द्यावा॑पृथि॒वी आ॑त॒तान। वि॒क्रम॑स्व म॒हाꣳ

अ॒सि। वे॒दि॒षन्मा॒नु॒षेभ्यः। त्रि॒षु लो॒केषु जा॒गृहि। यद्वि॒दं
 दि॒वो यद॒दः पृ॒थि॒व्याः। सं॒वि॒दा॒ने रोद॑सी सं बभू॒वतुः॥२३॥
 तयोः॑ पृ॒ष्ठे सी॑दतु जा॒तवे॑दाः। श॒म्भूः प्र॒जाभ्य॑स्त॒नुवे॑ स्यो॒नः।
 प्रा॒णं त्वाऽमृ॑त॒ आ द॑धामि। अ॒न्नाद॒मन्ना॑द्याय। गो॒प्तारं॑ गु॒प्त्यै।
 यत्ते॑ शुक्र शु॒क्रं वर्चः॑ शु॒क्रा त॒नूः। शु॒क्रं ज्योति॑रज॒स्रम्। तेन॑ मे
 दीदि॑हि तेन॒ त्वाऽऽद॑धे। अ॒ग्निना॑ऽग्ने ब्रह्म॑णा। आ॒न॒शे व्या॑न॒शे
 सर्व॑मायुर्व्या॑न॒शे॥२४॥

नर्य॑ प्र॒जां मे गो॑पाय। अ॒मृ॒त॒त्वाय॑ जी॒वसे॑। जा॒तां
 ज॒नि॒ष्यमा॑णां च। अ॒मृ॒ते स॒त्ये प्र॑ति॒ष्ठिता॑म्। अथ॑र्व
 पि॒तुं मे गो॑पाय। रस॒मन्न॑मि॒हायु॑षे। अद॑ब्ध्या॒योऽशी॑ततनो।
 अवि॑षन्नः पि॒तुं कृ॑णु। श॒ङ्स्य॑ प॒शून्मे गो॑पाय। द्वि॒पादो॒ ये
 चतु॑ष्पदः॥२५॥

अ॒ष्टाश॑फाश्च॒ य इ॒हाग्ने॑। ये चैक॑श॒फा आ॑शुगाः। सप्र॑थ
 स॒भां मे गो॑पाय। ये च॒ स॒भ्याः स॒भा॒सदः॑। ता॒निन्द्रि॒याव॑तः
 कुरु। सर्व॑मायुरुपा॑सताम्। अहे॑ बु॒ध्रिय॑ म॒न्त्रं मे गो॑पाय।
 यमृ॑ष॒यस्त्रैवि॑दा वि॒दुः। ऋचः॑ सा॒मानि॑ यजू॒षि। सा हि
 श्रीर॒मृता॑ स॒ताम्॥२६॥

चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका भुवनस्य मध्ये।
 मर्मज्यमाना महते सौभगाय। मह्यं धुक्ष्व यजमानाय
 कामान्। इहैव सन्तत्र सतो वो अग्रयः। प्राणेन वाचा
 मनसा बिभर्मि। तिरो मा सन्तमायुर्मा प्रहासीत्।
 ज्योतिषा वो वैश्वानरेणोपतिष्ठे। पञ्चधाऽग्नीन्व्यक्रामत्।
 विराद्वृष्टा प्रजापतेः। ऊर्ध्वाऽऽरोहद्रोहिणी। योनिरग्नेः
 प्रतिष्ठितिः॥ २७ ॥

विशन्तु नः पुरूचीर्विधेम निधाय यत्तेऽप्रदाहाय बृहत्यो ब्रह्मणा दुवस्यत विश्ववार इममञ्जते
 पुरोगां प्रजंनयिष्यथो जनिष्यतेऽस्मै मम महिम्ना वर्चसे दधत्सुवर्गो भाहि सम्बभूवतुरायुर्व्यानशे
 चतुष्पदः सतां प्रजापतेर्द्वे च॥ [१]

नवैतान्यहानि भवन्ति। नव वै सुवर्गा लोकाः।
 यदेतान्यहान्युपयन्ति। नवस्वेव तत्सुवर्गेषु लोकेषु
 सत्रिणः प्रतितिष्ठन्तो यन्ति। अग्निष्टोमाः परः सामानः
 कार्या इत्याहुः। अग्निष्टोमसंमितः सुवर्गो लोक इति।
 द्वादशाग्निष्टोमस्य स्तोत्राणि। द्वादश मासाः संवत्सरः। तत्तत्र
 सूक्ष्मम्। उक्थ्या एव संप्तदशाः परः सामानः कार्याः॥ २८ ॥
 पशवो वा उक्थानि। पशूनामवरुद्धौ। विश्वजिदभिजिता-

वग्निष्टोमौ। उक्थ्याः सप्तदशाः परः सामानः। ते सङ्स्तुता
 विराजंमभि सम्पद्यन्ते। द्वे चर्चावतिरिच्येते। एकया
 गौरतिरिक्तः। एकयाऽऽयुरूनः। सुवर्गो वै लोको ज्योतिः।
 ऊर्ग्विराट्॥२९॥

सुवर्गमेव तेन लोकमभि जयन्ति। यत्परं राथन्तरम्।
 तत्प्रथमेऽहंकार्यम्। बृहद्वितीयै। वैरूपं तृतीयै। वैराजं चतुर्थै।
 शाक्वरं पञ्चमे। रैवतं षष्ठे। तदु पृष्ठेभ्यो नयन्ति। सन्तनय
 एते ग्रहा गृह्यन्ते॥३०॥

अतिग्राह्याः परः सामसु। इमानेवैतैर्लोकान्त्सन्तन्वन्ति।
 मिथुना एते ग्रहा गृह्यन्ते। अतिग्राह्याः परः सामसु।
 मिथुनमेव तैर्यजमाना अवरुन्धते। बृहत्पृष्ठं भवति। बृहद्वै
 सुवर्गो लोकः। बृहत्तैव सुवर्गं लोकं यन्ति। त्रयस्त्रिंशि
 नाम सामं। माध्यं दिने पवमाने भवति॥३१॥

त्रयस्त्रिंशद्वै देवताः। देवता एवावरुन्धते। ये वा इतः पराश्च
 संवत्सरमुपयन्ति। न हैनं ते स्वस्ति समंश्नुवते। अथ ये-
 ऽमुतोऽर्वाश्चमुपयन्ति। ते हैनं स्वस्ति समंश्नुवते। एतद्वा
 अमुतोऽर्वाश्चमुपयन्ति। यदेवम्। यो ह खलु वाव प्रजापतिः।

स उ॒वे॒वेन्द्रः॑ । तदु॑ दे॒वेभ्यो॑ नय॑न्ति ॥ ३२ ॥

कार्या॑ वि॒राड्गृह्यन्ते॑ प॒व॒माने॑ भ॒व॒तीन्द्र॑ एकं च ॥ [२]

सन्त॑ति॒र्वा ए॒ते ग्र॒हाः । यत्प॑रः सा॒मानः । वि॒षू॒वा॒न्दि॒वाकी॒र्त्यम् ।
यथा॑ शा॒लायै॑ पक्ष॑सी । ए॒व॒ सं॒वत्स॒रस्य॑ पक्ष॑सी । यदे॒तेन॑
गृ॒ह्येरन् । वि॒षू॒ची सं॒वत्स॒रस्य॑ पक्ष॑सी । व्य॒व॒स्र॒सेया॑ताम् ।
आ॒र्ति॒मा॒र्च्छेयुः॑ । यदे॒ते गृ॒ह्यन्ते॑ । यथा॑ शा॒लायै॑ पक्ष॑सी म॒ध्य॒मं
व॒॒श॒म॒भि सं॒मा॒य॒च्छ॑ति ॥ ३३ ॥

ए॒व॒ सं॒वत्स॒रस्य॑ पक्ष॑सी दि॒वाकी॒र्त्य॒म॒भि सं त॑न्वन्ति ।
ना॒र्ति॒मा॒र्च्छ॑न्ति । ए॒क॒वि॒॒श॒म॒ह॒र्भव॑ति । शु॒क्रा॒ग्रा ग्र॒हा गृ॒ह्यन्ते॑ ।
प्र॒त्यु॒त्त॑ब्ध्यै स॒य॒त्वाय॑ । सौ॒र्य ए॒तद॑हः प॒शु॒रा॒ल॒भ्य॑ते । सौ॒र्यो॒-
ऽति॒ग्रा॒ह्यो गृ॒ह्यते॑ । अ॒ह॒रे॒व रू॒पेण॑ स॒म॒र्ध॑यन्ति । अथो॒ अ॒हं
ए॒वैष॑ ब॒लि॒र्हिय॑ते । स॒प्तै॒तद॑ह॒रति॒ग्रा॒ह्या गृ॒ह्यन्ते॑ ॥ ३४ ॥

स॒प्त वै शी॑र्ष॒ण्याः प्रा॒णाः । अ॒सा॒वा॒दि॒त्यः शि॒रः
प्र॒जा॒ना॑म् । शी॒र्ष॒न्ने॒व प्र॒जा॒नां प्रा॒णान्द॑धाति । तस्मा॑त्स॒प्त
शी॒र्ष॒न्प्रा॒णाः । इन्द्रो॑ वृ॒त्र॒ ह॒त्वा । अ॒सु॒रा॒न्प॒रा॒भा॒व्य॑ । स
इ॒माँल्लो॒कान्भ्य॑जयत् । तस्या॒सौ लो॒कोऽन॑भिजित आसीत् ।
तं वि॒श्वक॑र्मा भू॒त्वाऽभ्य॑जयत् । यद्वै॑श्वक॒र्म॒णो गृ॒ह्यते॑ ॥ ३५ ॥

सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै। प्र वा एतेऽस्माल्लोकाच्च्यवन्ते।
 ये वैश्वकर्मणं गृह्णते। आदित्यः श्वो गृह्यते। इयं वा
 अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठन्ति। अन्योन्यो गृह्येते।
 विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यन्ति। अस्यामन्येन प्रति
 तिष्ठन्ति। तावाऽपरार्धात्संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्येते। तावुभौ
 सह महाव्रते गृह्येते। यज्ञस्यैवान्तं गत्वा। उभयोर्लोकयोः
 प्रतितिष्ठन्ति। अर्क्यमुक्थं भवति। अन्नाद्यस्यावरुद्धौ॥ ३६॥

समायच्छत्यतिग्राह्यां गृह्यन्ते गृह्यते संवत्सरस्यान्योन्यो गृह्येते पञ्च च॥ ————— [३]

एकविंश एष भवति। एतेन वै देवा एकविंशेन।
 आदित्यमित उत्तमं सुवर्गं लोकमारोहयन्। स वा एष
 इत एकविंशः। तस्य दशावस्तादहानि। दशं परस्तात्।
 स वा एष विराज्युभयतः प्रतिष्ठितः। विराजि हि वा एष
 उभयतः प्रतिष्ठितः। तस्मादन्तरेमौ लोकौ यन्। सर्वेषु
 सुवर्गेषु लोकेष्वभितपन्नेति॥ ३७॥

देवा वा आदित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य। पराचोऽतिपादा-
 दबिभयुः। तं छन्दोभिरदृहं धृत्यै। देवा वा आदित्यस्य
 सुवर्गस्य लोकस्य। अवाचोऽवपादादबिभयुः। तं पञ्चमी

र॒श्मिभि॑रुद॒वयन्। तस्मा॑देकवि॒ंशेऽह॑न्यञ्च दि॒वाकी॒र्त्यानि॑
क्रियन्ते। र॒श्मयो॒ वै दि॑वाकी॒र्त्यानि॑। ये गा॒यत्रे। ते
गा॒यत्री॑षू॒त्तर॑योः प॒व॒मान॑योः॥३८॥

म॒हादि॑वाकी॒र्त्यं॒ होतुः॑ पृ॒ष्ठम्। वि॒कर्णं॑ ब्र॒ह्मसा॒मम्।
भा॒सोऽग्नि॑ष्टोमः। अथै॒तानि॑ प॒राणि॑। परै॒र्वै दे॒वा आ॑दि॒त्यं॒
सु॒व॒र्गं लो॒कम॑पा॒रयन्। यदपा॑रयन्। तत्प॒राणां॑ प॒र॒त्वम्।
पा॒रय॑न्त्ये॒नं प॒राणि॑। य ए॒वं वेद॑। अथै॒तानि॑ स्पर्॒राणि॑। स्पर्॒रैर्वै
दे॒वा आ॑दि॒त्यं॒ सु॒व॒र्गं लो॒कम॑स्पा॒रयन्। यदस्पा॑रयन्।
तत्स्पर्॒राणां॑ स्पर्॒रत्व॑म्। स्पा॒रय॑न्त्ये॒नं स्पर्॒राणि॑। य ए॒वं
वेद॑॥३९॥

ए॒ति प॒व॒मान॑योः स्पर्॒राणि॑ पञ्च च॥ [४]

अप्र॑तिष्ठां वा ए॒ते ग॑च्छन्ति। येषां॑ सं॒वत्स॒रेऽना॒प्तेऽथ॑।
एका॒द॒शि॒न्या॒प्यते॑। वैष्ण॑वं वा॒म॒न॒माल॑भन्ते। य॒ज्ञो वै वि॑ष्णुः।
य॒ज्ञमे॒वा॒ल॑भन्ते प्र॒ति॒ष्ठि॒त्यै। ऐ॒न्द्रा॒ग्न॒माल॑भन्ते। इ॒न्द्रा॒ग्नी
वै दे॒वाना॑म॒या॒तया॑मानौ। ये ए॒व दे॒वते॒ अया॑तयाम्नी। ते
ए॒वा॒ल॑भन्ते॥४०॥

वै॒श्वदे॒व॒माल॑भन्ते। दे॒वता॑ ए॒वाव॑रुन्धते। द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्यां

धेनुमालभन्ते। द्यावापृथिव्योरेव प्रति तिष्ठन्ति। वायव्यं
वत्समालभन्ते। वायुरेवैभ्यो यथाऽऽयतनाद्देवता अवरुन्धे।
आदित्यामविं वशामालभन्ते। इयं वा अदितिः। अस्यामेव
प्रति तिष्ठन्ति। मैत्रावरुणीमालभन्ते॥४१॥

मित्रेणैव यज्ञस्य स्विष्टं शमयन्ति। वरुणेन दुरिष्टम्।
प्राजापत्यं तूपरं महाव्रत आलभन्ते। प्राजापत्योऽतिग्राह्यो
गृह्यते। अहरेव रूपेण समर्धयन्ति। अथो अहं एवैष
बलिर्हियते। आग्नेयमा लभन्ते प्रति प्रज्ञात्यै। अजपेत्वान्
वा एते पूर्वैर्मासैरव रुन्धते। यदेते गव्याः पशवं आलभ्यन्ते।
उभयेषां पशूनामवरुद्धौ॥४२॥

यदतिरिक्तामेकादशिनीमालभेरन्। अप्रियं भ्रातृव्यमभ्यति-
रिच्येत। यद्वौ द्वौ पशू समस्येयुः। कनीय आयुः
कुर्वीरन्। यदेते ब्राह्मणवन्तः पशवं आलभ्यन्ते। नाप्रियं
भ्रातृव्यमभ्यतिरिच्यते। न कनीय आयुः कुर्वते॥४३॥

ते एवालभन्ते मैत्रावरुणीमालभन्तेऽवरुद्धौ सप्त च॥—————[५]

प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा वृत्तोऽशयत्। तं देवा भूतानां
रसं तेजः सम्भृत्य। तेनैनमभिषज्यन्। महानववर्तीति।

तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्। महद्व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य
महाव्रतत्वम्। महतो व्रतमिति। तन्महाव्रतस्य महाव्रतत्वम्।
पञ्चविंशः स्तोमो भवति॥४४॥

चतुर्विंशत्यर्धमासः संवत्सरः। यद्वा एतस्मिन्संवत्सरेऽधि-
प्राजायत। तदन्नं पञ्चविंशमभवत्। मध्यतः क्रियते। मध्यतो
ह्यन्नमशितं धिनोति। अथो मध्यत एव प्रजानामूर्ध्नीयते।
अथ यद्वा इदमन्ततः क्रियते। तस्मादुदन्ते प्रजाः समेधन्ते।
अन्ततः क्रियते प्रजननायैव। त्रिवृच्छिरो भवति॥४५॥

त्रेधाविहितः हि शिरः। लोमं छवीरस्थि। परांचा स्तुवन्ति।
तस्मात्तत्सदृगेव। न मेद्यतोऽनु मेद्यति। न कृश्यतोऽनु
कृश्यति। पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भवति। सप्तदशोऽन्यः।
तस्माद्वयाऽस्यन्यतरमर्धमभि पर्यावर्तन्ते। अन्यतरतो हि
तद्वरीयः क्रियते॥४६॥

पञ्चविंश आत्मा भवति। तस्मान्मध्यतः पशवो वरिष्ठाः।
एकविंशं पुच्छम्। द्विपदासु स्तुवन्ति प्रतिष्ठित्यै। सर्वेण
सह स्तुवन्ति। सर्वेण ह्यात्मनाऽऽत्मन्वी। सहोत्पतन्ति।
एकैकामुच्छिषन्ति। आत्मन् ह्यङ्गानि बद्धानि। न वा एतेन

सर्वः पुरुषः ॥ ४७ ॥

यदित इतो लोमानि दतो नखान्। परिमादः क्रियन्ते।
तान्येव तेन प्रत्युप्यन्ते। औदुम्बरस्तल्पो भवति।
ऊर्वा अन्नमुदुम्बरः। ऊर्ज एवान्नाद्यस्यावरुद्धौ।
यस्य तल्पसद्यमनंभिजितुं स्यात्। स देवानां
साम्यक्षे। तल्पसद्यमभिजयानीति तल्पमारुह्योद्गायेत्।
तल्पसद्यमेवाभि जयति ॥ ४८ ॥

यस्य तल्पसद्यमभिजितुं स्यात्। स देवानां साम्यक्षे।
तल्पसद्यं मा पराजेषीति तल्पमारुह्योद्गायेत्। न तल्पसद्यं
पराजयते। प्लेङ्खे शंसति। महो वै प्लेङ्खः। महस
एवान्नाद्यस्यावरुद्धौ। देवासुराः संयत्ता आसन्। त आदित्ये
व्यायच्छन्त। तं देवाः समजयन् ॥ ४९ ॥

ब्राह्मणश्च शूद्रश्च चर्मकर्ते व्यायच्छेते। दैव्यो वै वर्णो ब्राह्मणः।
असुर्यः शूद्रः। इमेऽरात्सुरिमे सुभूतमक्रन्नित्यन्यतरो ब्रूयात्।
इम उद्वासीकारिणं इमे दुर्भूतमक्रन्नित्यन्यतरः। यदेवैषां
सुकृतं या राद्धिः। तदन्यतरोऽभि श्रीणाति। यदेवैषां दुष्कृतं
याऽराद्धिः। तदन्यतरोऽपि हन्ति। ब्राह्मणः सं जयति।

अ॒मु॒मे॒वा॒दि॒त्यं॒ भ्रा॒तृ॒व्य॒स्य॒ सं॒वि॒न्द॒न्ते॑॥५०॥

भ॒व॒ति॒ भ॒व॒ति॒ क्रि॒यते॒ पुरु॑षो जयत्यजयञ्जयत्येकं च॥—————[६]

उ॒द्ध॒न्य॒मा॒नं॒ न॒वै॒तानि॒ स॒न्त॑तिरेकवि॒५श॒ ए॒षोऽप्र॑तिष्ठां प्र॒जाप॑तिवृत्तः षट्॥६॥

उ॒द्ध॒न्य॒मा॒नं॒ शो॒चि॒ष्केशोऽग्ने॑ स॒पत्नान॑तिग्राह्यां वैश्वदे॒वमा॑ल॒भन्ते॒ पश्चा॒शत्॥५०॥

उ॒द्ध॒न्य॒मा॒नं॒ सं॒वि॒न्द॒न्ते॑॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः
प्रपाठकः समाप्तः॥